

Opisany poniżej przebieg lekcji jest propozycją zajęć do filmu edukacyjnego „Byłe do weekendu. Dzieci Abrahama”. Materiał zawarty w scenariuszu jest rekomendowany dla uczniów i uczennic klas 7-8 szkoły podstawowej oraz szkół ponadpodstawowych. Przygotowany przez nas scenariusz jest przewidziany na zrealizowanie w trakcie dwóch jednostek lekcyjnych (ok. 90 min.). Osoba prowadząca zajęcia może sama zdecydować, podążając za potrzebami grupy, ile czasu przeznaczyć na daną aktywność. Zachęcamy do realizacji całego procesu zaproponowanego w scenariuszu. Można z niego skorzystać także jako ze zbioru inspiracji do lekcji, wybierając jedynie niektóre fragmenty. W zależności od potrzeb i możliwości mogą Państwo zdecydować się na przeprowadzenie wybranych ćwiczeń i dyskusji.

Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN

Opisany poniżej przebieg lekcji jest propozycją zajęć do filmu edukacyjnego „Dzieci Abrahama”. Materiał zawarty w scenariuszu jest rekomendowany dla uczniów i uczennic klas 7-8 szkoły podstawowej oraz szkół ponadpodstawowych.

Przygotowany przez nas scenariusz jest przewidziany na zrealizowanie w trakcie dwóch jednostek lekcyjnych (ok. 90 min.). Osoba prowadząca zajęcia może sama zdecydować, podążając za potrzebami grupy, ile czasu przeznaczyć na daną aktywność.

Zachęcamy do realizacji całego procesu zaproponowanego w scenariuszu. Można z niego skorzystać także jako ze zbioru inspiracji do lekcji, wybierając jedynie niektóre fragmenty. W zależności od potrzeb i możliwości mogą Państwo zdecydować się na przeprowadzenie wybranych ćwiczeń i dyskusji.

Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN.

Muzeum Historii
Żydów Polskich
POLIN

ul. Anielewicza 6 T +48 22 471 03 00
00-157 Warszawa @ polin@polin.pl

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

Żydowskie
Dziedzictwo
Kulturowe

Dzieci Abrahama. Scenariusz lekcji dla klas 7-8 i szkół ponadpodstawowych

Autorka: Katarzyna Niewczas

Czas trwania: 90 minut

Cele edukacyjne:

- uczniowie i uczennice zdobywają podstawową wiedzę na temat trzech religii abrahamowych: judaizmu, chrześcijaństwa i islamu,
- uczniowie i uczennice pogłębiają wiedzę na temat funkcjonowania stereotypów i przeciwdziałania stereotypowemu myśleniu.

Przebieg lekcji:

1. Ćwiczenie na rozgrzewkę: burza mózgów.
2. Projekcja filmu „Dzieci Abrahama” i refleksja na jego temat.
3. Praca w parach: podsumowanie informacji zawartych w materiale na temat religii.
4. Praca w grupach: stereotypy.
5. Podsumowanie.

Potrzebne materiały:

- tablica i kreda,
- film „Dzieci Abrahama” i sprzęt, na którym można go odtworzyć,
- karta pracy (załącznik 1),
- plansze z definicjami z filmu,
- karta z pytaniami do analizy (załącznik 2),
- fragment tekstu popularnonaukowego (załącznik 3),
- prezentacja „Stereotypy” (załącznik 4).

Przebieg lekcji:

Ćwiczenie na rozgrzewkę: burza mózgów

Czas trwania: 10 minut

Forma pracy: rozmowa na forum

Zapisz na tablicy hasło: „judaizm, chrześcijaństwo, islam” i zaprosz uczniów i uczennice do zastanowienia się nad tym, co te trzy religie mają ze sobą wspólnego. Przedyskutujcie pojawiające się pomysły i zapiszcie je hasłowo na tablicy. Ćwiczenie ma na celu jedynie zebranie pierwszych skojarzeń: nie musi ich być dużo, nie muszą też być bardzo precyzyjne. Jeśli w wypowiedziach grupy pojawią się nieścisłości, skoryguj je, ale nie rozwijaj jeszcze tematu – więcej o podobieństwach między tymi religiami klasa usłyszy podczas oglądania filmu. Możliwe, że zaskoczy ich fakt, że tych podobieństw jest więcej niż zapisali na tablicy/niż tych funkcjonujących w powszechnej świadomości.

Projekcja filmu „Dzieci Abrahama” i refleksja na jego temat

Czas trwania: 30 minut

Forma pracy: wspólne oglądanie filmu, rozmowa w parach, rozmowa na forum

Zaprosz klasę do obejrzenia filmu, w którym o trzech religiach opowiedzą ich młodzi wyznawcy. Po projekcji daj grupie przestrzeń na krótką rozmowę o wrażeniach w parach. W tej bezpiecznej formie nastolatkom może być łatwiej sformułować własne opinie, które następnie będą mogli przedstawić na forum. Pomocne w omówieniu materiału będą poniższe pytania:

- Jakie wrażenie zrobiły na Tobie opowieści Ilaydy, Radka i Julii?
- Czy usłyszałeś_ąs w nich coś, co Cię zaskoczyło?
- O co chciałbyś_abyś dopytać bohaterów filmu?

Po kilku minutach rozmów w parach poproś chętnych o podzielenie się refleksjami na forum. Postarajcie się wspólnie o stworzenie atmosfery, w której możliwe jest wymienienie wrażeń i opinii bez presji związanej z poczuciem bycia ocenianym. Po omówieniu wrażeń, wróć do notatek z burzy mózgów otwierającej lekcję. Sprawdź wspólnie z grupą:

- Czy zgadzacie się z zapisanymi wcześniej hasłami?
- Co możemy dopisać do stworzonej listy po obejrzeniu filmu?
- Czy obejrzenie filmu zmieniło coś w Waszym wyobrażeniu o podobieństwach między tymi religiami?
- W jaki sposób zwykle są przedstawiane religie: jako podobne do siebie, czy od siebie różne?

Podsumowanie informacji zawartych w filmie

Czas trwania: 20 minut

Forma pracy: rozwiązywanie kart pracy (załącznik 1) w parach, omówienie na forum

Zaproś klasę do pracy w parach i rozdaj każdej dwójce wydrukowane karty pracy podsumowujące pojawiające się w filmie informacje dotyczące religii. Gdy zespoły odpowiedzą już na wszystkie pytania, omówcie je wspólnie na forum. Przy omówieniu możesz wykorzystać załączone plansze z definicjami z filmu.

Czym jest stereotyp?

Czas trwania: 25 minut

Forma pracy: praca w grupach, lektura tekstu popularnonaukowego (opcjonalnie), podsumowanie w formie prezentacji

Podziel klasę na cztero- lub pięcioosobowe grupy i rozdaj każdej z nich kartę pracy (załącznik 2) dotyczącą stereotypów. Karta przygotowana jest w czterech różnych wariantach, tak, aby każda grupa pracowała z innym pytaniem. Przekazując

instrukcję do ćwiczenia powiedz grupie, że swoje odpowiedzi mogą opierać na własnych intuicjach i pierwszych skojarzeniach, które przychodzą im do głowy.

Pytania, które pojawiają się w kartach pracy:

- Dlaczego przywołane opinie są stereotypowe?
- Jak stereotypy mogą wpływać na osoby, których dotyczą?
- Skąd się biorą stereotypy?
- Jak pozbyć się stereotypów?

Dodatkowy wariant ćwiczenia (proponowany zwłaszcza klasom ze szkół ponadpodstawowych): po kilku minutach pracy z pytaniami, kiedy uczniowie i uczennice wyrazili i zanotowali już swoje opinie, rozdaj każdej grupie egzemplarze fragmentu tekstu popularnonaukowego „Stereotypy. Minipodręcznik świadomego użytkownika”(załącznik 3). Poproś grupy o przeczytanie go i uzupełnienie na jego podstawie swoich odpowiedzi. Ważne, żeby grupy wynotowały zarówno informacje, które są sprzeczne z tym, co sami myśleli, jak i te, które uzupełniają ich wypowiedź lub pokazują problem z innej perspektywy.

Podsumuj ćwiczenie korzystając z przygotowanej prezentacji. Jej układ pozwala na oddanie najpierw głosu uczniom i usłyszenie ich przemyśleń (slajdy z samym pytaniem), a następnie na uzupełnienie wypowiedzi komentarzem ekspertów (slajdy z pytaniem i odpowiedzią). Do prezentacji załączona jest bibliografia z dostępnymi online opracowaniami tematu.

Podsumowanie zajęć

Czas trwania: 5 minut

Forma pracy: omówienie

Podsumowując zajęcia odnieś się raz jeszcze do pierwszego ćwiczenia: stworzonego grafu z podobieństwami między trzema religiami. Korzystając ze zdobytej już przez grupę wiedzy o stereotypach, przypomnij o tym, że stereotypowe postrzeganie grup pomniejsza różnice między przedstawicielami danej grupy (np. katolikami), a powiększa różnice między różnymi grupami (np. między wyznawcami różnych religii). Do stereotypowego obrazu muzułmanów, chrześcijan i żydów nie pasuje to, że wiele wartości i zwyczajów jest dla nich wspólnych. Podążanie za stereotypami ogranicza nam więc dostrzeganie tego, co mamy wspólnego z osobami, które pozornie bardzo się od nas różnią. Aby unikać tej pułapki warto:

- zdobywać wiedzę o innych religiach i kulturach,
- unikać rywalizowania i udowadniania, że to nasza grupa jest najlepsza,
- a także krytycznie podchodzić do prostych ocen, które podpowiada nam nasz umysł.

Załącznik nr 1 – karta pracy nr 1

1. Połączcie pojęcia i symbole z religiami, dla których są ważne.
  - a. Symbole: krzyż, gwiazda Dawida, półksiężyc, szabat, dżumua, niedziela, szalom, salam alejkum, znak pokoju

judaizm	chrześcijaństwo	islam

2. Przeczytaj fragmenty z Ksiąg ważnych dla chrześcijan, żydów i muzułmanów. Przyporządkuj je właściwej religii i podpisz: judaizm, chrześcijaństwo, islam.

Cytaty:

- a. „I pamiętajcie, że zawarliśmy przymierze z synami Izraela: Tylko Boga czcić będziecie; życzliwość okazywać rodzicom, krewnym, sierotom oraz ubogim; zwracać się do ludzi uprzejmie; odprawiać modlitwy i dawać jałmużnę”. (Sura 2, 83)
- b. „Słuchaj, Izraelu, Pan jest naszym Bogiem - Panem jedynym. Będziesz miłował Pana, Boga twojego, z całego swego serca, z całej duszy swojej, ze wszystkich swych sił. Niech pozostaną w twym sercu te słowa, które ja ci dziś nakazuję.” (Pwt. 6,4-6)
- c. „Nie będziesz szukał pomsty, nie będziesz żywił urazy do synów twego ludu, ale będziesz miłował bliźniego jak siebie samego. Ja jestem Pan!” (Kpł. 19, 18)
- d. „Widząc, że Jezus dobrze im odpowiedział, zapytał Go: Które jest pierwsze ze wszystkich przykazań? Jezus odpowiedział: Pierwsze jest: Słuchaj, Izraelu, Pan Bóg nasz, Pan jest jeden. Będziesz miłował Pana, Boga swego, całym swoim sercem, całą swoją duszą, całym swoim umysłem i całą swoją mocą. Drugie jest to: Będziesz miłował swego bliźniego jak siebie samego. Nie ma innego przykazania większego od tych.” (Mk 12, 28-31)

3. Przeczytajcie poniższe zdania i zapiszcie obok, jakich religii dotyczą.

- a. Klasyczny cheesburger jest niekoszerny.
- b. W piątek na obiad można podać rybę.
- c. Szynka, żeberka, czy boczek wieprzowy nigdy nie pojawią się w jadłospisie.
- d. Podczas trwającego przez cały miesiąc postu nie można jeść od wschodu do zachodu słońca.
- e. Przez wyznaczone czterdzieści dni w roku należy powstrzymać się od hucznych zabaw.
- f. Najważniejszy post trwa dobę, podczas której nie można jeść ani pić.

Załącznik nr 2 - odpowiedzi do karty pracy nr 1

2. Połączcie pojęcia i symbole z religiami, dla których są ważne:

judaizm	chrześcijaństwo	islam
gwiazda Dawida, szabat, szalom	Krzyż, niedziela, znak pokoju	Półksiężyc, dżumua, salam alejkum

3. Przeczytaj fragmenty z Ksiąg ważnych dla chrześcijan, żydów i muzułmanów.

Przyporządkuj je właściwej religii i podpisz: judaizm, chrześcijaństwo, islam.

Cytaty:

- a. „I pamiętajcie, że zawarliśmy przymierze z synami Izraela: Tylko Boga czcić będziecie; życzliwość okazywać rodzicom, krewnym, sierotom oraz ubogim; zwracać się do ludzi uprzejmie; odprawiać modlitwy i dawać jałmużnę”. (Sura 2, 83). **Islam**
- b. „Słuchaj, Izraelu, Pan jest naszym Bogiem - Panem jedynym. Będziesz miłował Pana, Boga twojego, z całego swego serca, z całej duszy swojej, ze wszystkich swych sił. Niech pozostaną w twym sercu te słowa, które ja ci dziś nakazuję.” (Pwt. 6,4-6) **Chrześcijaństwo, Judaizm**
- c. „Nie będziesz szukał pomsty, nie będziesz żywił urazy do synów twego ludu, ale będziesz miłował bliźniego jak siebie samego. Ja jestem Pan!” (Kpł. 19, 18) **Chrześcijaństwo, Judaizm**
- d. „Widząc, że Jezus dobrze im odpowiedział, zapytał Go: Które jest pierwsze ze wszystkich przykazań? Jezus odpowiedział: Pierwsze jest: Słuchaj, Izraelu, Pan Bóg nasz, Pan jest jeden. Będziesz miłował Pana, Boga swego, całym swoim sercem, całą swoją duszą, całym swoim umysłem i całą swoją mocą. Drugie jest to: Będziesz miłował swego bliźniego jak siebie samego. Nie ma innego przykazania większego od tych.” (Mk 12, 28-31) **Chrześcijaństwo**

4. Przeczytajcie poniższe zdania i zapiszcie obok, jakich religii dotyczą.

- a. Klasyczny cheesburger jest niekoszerny. **Judaizm**
- b. W piątek na obiad można podać rybę. **Judaizm, Chrześcijaństwo, Islam**
- c. Szynka, żeberka, czy boczek wieprzowy nigdy nie pojawią się w jadłospisie. **Judaizm, Islam**
- d. Podczas trwającego przez cały miesiąc postu nie można jeść od wschodu do zachodu słońca. **Islam**
- e. Przez wyznaczone czterdzieści dni w roku należy powstrzymać się od hucznych zabaw. **Chrześcijaństwo**
- f. Najważniejszy post trwa dobę, podczas której nie można jeść ani pić. **Judaizm**

Załącznik nr 3 – karty z pytaniami grupa A

Przeczytajcie z jakimi stereotypami dotyczącymi swoich religii spotykają się bohaterzy filmu i odpowiedz na pytanie:

„Najczęstszym stereotypem z jakim się spotykam jest władanie światem przez Żydów.”

„Katolik nie ma własnego krytycznego myślenia, nie może myśleć samodzielnie. Dla mnie najbardziej krzywdzące są te wszystkie [stereotypy] odnośnie kobiet, ponieważ jak już się przedstawię, jak dojdzie do tego, że jestem muzułmanką, to wszyscy zakładają, że tata mnie trzyma zamkniętą w domu, że ja to na pewno nie mam nic do powiedzenia, że w rodzinie to w ogóle jestem jak niewolnica traktowana.”

Dlaczego przywołane opinie są stereotypowe?

Muzeum Historii
Żydów Polskich
POLIN

ul. Anielewicza 6 T +48 22 471 03 00
00-157 Warszawa @ polin@polin.pl

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

POLIN Żydowskie
Dziedzictwo
Kulturowe

Załącznik nr 4 – karty z pytaniami grupa B

Przeczytajcie z jakimi stereotypami dotyczącymi swoich religii spotykają się bohaterzy filmu i odpowiedz na poniższe pytanie:

„Najczęstszym stereotypem z jakim się spotykam jest władanie światem przez Żydów.”

„Katolik nie ma własnego krytycznego myślenia, nie może myśleć samodzielnie. Dla mnie najbardziej krzywdzące są te wszystkie [stereotypy] odnośnie kobiet, ponieważ jak już się przedstawię, jak dojdzie do tego, że jestem muzułmanką, to wszyscy zakładają, że tata mnie trzyma zamkniętą w domu, że ja to na pewno nie mam nic do powiedzenia, że w rodzinie to w ogóle jestem jak niewolnica traktowana.”

Skąd biorą się stereotypy?

Załącznik nr 5 – karty z pytaniami grupa C

Przeczytajcie z jakimi stereotypami dotyczącymi swoich religii spotykają się bohaterzy filmu i odpowiedzcie na pytanie:

„Najczęstszym stereotypem z jakim się spotykam jest władanie światem przez Żydów.”

„Katolik nie ma własnego krytycznego myślenia, nie może myśleć samodzielnie. Dla mnie najbardziej krzywdzące są te wszystkie [stereotypy] odnośnie kobiet, ponieważ jak już się przedstawię, jak dojdzie do tego, że jestem muzułmanką, to wszyscy zakładają, że tata mnie trzyma zamkniętą w domu, że ja to na pewno nie mam nic do powiedzenia, że w rodzinie to w ogóle jestem jak niewolnica traktowana.”

Kiedy najczęściej sięgamy po stereotypy?

Muzeum Historii
Żydów Polskich
POLIN

ul. Anielewicza 6 T +48 22 471 03 00
00-157 Warszawa @ polin@polin.pl

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

POLIN Żydowskie
Dziedzictwo
Kulturowe

Załącznik nr 6 – karty z pytaniami grupa D

Przeczytajcie z jakimi stereotypami dotyczącymi swoich religii spotykają się bohaterzy filmu i odpowiedzcie na poniższe pytanie:

„Najczęstszym stereotypem z jakim się spotykam jest władanie światem przez Żydów.”

„Katolik nie ma własnego krytycznego myślenia, nie może myśleć samodzielnie. Dla mnie najbardziej krzywdzące są te wszystkie [stereotypy] odnośnie kobiet, ponieważ jak już się przedstawię, jak dojdzie do tego, że jestem muzułmanką, to wszyscy zakładają, że tata mnie trzyma zamkniętą w domu, że ja to na pewno nie mam nic do powiedzenia, że w rodzinie to w ogóle jestem jak niewolnica traktowana.”

Jak stereotypy mogą wpływać na osoby, których dotyczą?

Załącznik nr 7 – Fragment tekstu popularnonaukowego

Autorka: dr Sylwia Bedyńska

Stereotypy. Minipodręcznik świadomego użytkownika

Skąd się biorą stereotypy? To efekt uboczny „chodzenia na skróty” naszego umysłu i korzystania w myśleniu z heurystyk zamiast logicznych reguł. Stereotypy przeszkadzają w adekwatnym widzeniu siebie i innych, ale można je unieszkodliwić, zauważając ich automatyczne pojawienie się.

Zbuntowani chłopcy i grzeczne dziewczynki, czyli czym są stereotypy?

Bogdan Wojciszke, psycholog badający postrzeganie społeczne, definiuje stereotypy jako „nadmiernie uogólniony i uproszczony obraz określonej grupy społecznej, wyodrębnionej na podstawie łatwo dostrzeganej cechy (płeć, rasa, narodowość, klasa społeczna, zawód), zwykle podzielany przez większą zbiorowość ludzi”¹. Takie rozumienie stereotypu wskazuje na jego kilka ważnych właściwości. Po pierwsze, kluczowym czynnikiem jest przynależność danej osoby do łatwej do identyfikacji grupy społecznej. Stereotypy opisują bowiem członków grup społecznych, a nie pojedyncze osoby. Wskazują, że blondynki są głupie, seniorzy są powolni, chłopcy są niegrzeczni, dziewczynki słabe z matematyki itd. Zawsze więc stereotypowe atrybuty przypisywane są wszystkim członkom danej grupy. Po drugie, definicja ta wskazuje także na nadmierne uproszczenie obrazu grupy – widzimy, że dana grupa jest opisywana jako posiadająca lub nieposiadająca zaledwie kilka atrybutów. Po trzecie, stereotypy opisują wszystkich członków danej grupy jako identycznych, o tych samych właściwościach. Stereotyp zakłada więc, że wszystkie blondynki są głupie. (...)

Stereotypy mogą utrudniać obserwatorowi adekwatne widzenie członków danej grupy. Jeśli ktoś posiada negatywny stereotyp dziewcząt jako słabych z matematyki,

to będzie lepiej pamiętał te sytuacje, w których dana dziewczyna gorzej poradziła sobie z zadaniami matematycznymi. Nie zauważy natomiast jej sukcesów w tej dziedzinie. Nawet jeśli dziewczyna dobrze rozwiąże trudne zadanie matematyczne, to taka osoba przypisze to raczej łutowi szczęścia niż jej kompetencjom. Będzie niżej oceniała szanse powodzenia dziewczyny w olimpiadach matematycznych, nie będzie jej zachęcała do studiowania matematyki, „bo to taka trudna dziedzina i po co taką śliczną główkę zawracać takimi rzeczami” (...). Może nawet otwarcie złośliwie komentować działania, mówiąc, że „dziewczyny są głupie i nadają się jedynie do kuchni” (...). Konsekwencją takich działań może być rezygnacja dziewczyny z zajmowania się matematyką, mimo posiadanych zdolności w tej dziedzinie. (...)

Stereotypy jako efekt uboczny „skąpstwa” umysłu

Skąd się biorą stereotypy? Jedna z hipotez mówi, że stereotypy są ubocznym efektem działania umysłu. Choć sądzono początkowo, że człowiek posługuje się logicznym myśleniem wyciągając wnioski, doniesienia psychologów pokazują bardziej złożoną naturę naszego myślenia⁴. Obecnie mówi się, że człowiek jest poznawczym skąpcem, a więc kieruje się w procesie przetwarzania informacji zasadą ekonomii. Ma być szybko, łatwo i bez zbędnych kosztów. Okazuje się więc, że logiczne myślenie, dokładne rozważanie różnych opcji podczas podejmowania decyzji, to raczej rzadkość. Znacznie częściej ludzie posługują się „drogami na skróty” w myśleniu: heurystykami, czyli uproszczonymi metodami wnioskowania, które mogą skutkować pewnymi niedokładnościami w wyciąganych wnioskach. Przykładem może być heurystyka dostępności. Kształtuje ona nasze sądy w taki sposób, że zdarzenia lepiej pamiętane, np. nagłaśniane w mediach, są postrzegane jako częstsze i w większym stopniu kształtują nasze opinie. Z tego prawdopodobnie powodu spora grupa ludzi boi się latać samolotem, bo katastrofy lotnicze są bardziej wyraziste niż wypadki samochodowe.

Kategoryzacja pierwszym krokiem do stereotypizacji

Jakie mechanizmy prowadzą więc do stereotypizacji? Pierwszym krokiem jest kategoryzacja, czyli przypisanie osoby do określonej grupy. Ten proces jest szybki, automatyczny i pojawia się już u niemowląt. Następnie w umyśle osoby musi pojawić się informacja o atrybutach członków danej grupy wskazująca na przykład, że kobiety są głupsze od mężczyzn. Ten proces nazywa się aktywizacją stereotypu i również przebiega automatycznie. Jeśli znamy stereotyp, to nie możemy tego procesu zahamować: gdy zobaczymy kobietę za kierownicą bez zastanowienia pojawi się w naszej głowie myśl: „ojej, jedzie jak baba”. Czy zatem nie mamy wpływu na to, czy stereotyp będzie zniekształcał nam obraz innych ludzi? Jak sobie poradzić ze stereotypem skoro to rodzaj automatu?

Uważność jako narzędzie w walce ze stereotypami

Paradoksalnie, psychologowie pokazują, że najważniejsze jest zwrócenie uwagi na pojawiające się stereotypowe myśli. Jeśli bowiem będziemy próbowali o nich nie myśleć, to pojawią się ze zdwojona siłą. Wie to każdy, kto będąc głodnym próbował nie myśleć o jedzeniu. Jeśli już zauważymy, że stereotypowa opinia pojawiła się w naszej głowie, to możemy świadomie jej nie zastosować. Świadome, uważne zatrzymanie się na stereotypowej treści zwykle wystarcza, aby uniknąć stereotypizacji innych osób i siebie samego. Wiedza o tym automatycznym mechanizmie stanowi ważne zabezpieczenie przed stosowaniem stereotypów.

Badacze pokazują, że to świadome, intencjonalne zauważenie stereotypowych treści we własnym umyśle nie jest łatwe. Stereotypy potrafią bowiem nieźle się kamuflować. Warto więc przyglądać się sobie dokładnie i pamiętać, że każdy z nas ma głowę pełną różnych stereotypów, ponieważ są one przekazywane w procesie wychowania oraz poprzez treści kulturowe. Stereotypy mogą się także ujawniać subtelnie w zachowaniu wobec ludzi należących do stereotypizowanych grup. Badania pokazały, że negatywny stereotyp może się uwidocznić także w tym, że stajemy dalej od osoby należącej do negatywnie stereotypizowanej grupy albo

wolniej podajemy jej rękę na powitanie. Świadomość tego, że mamy klisze tego rodzaju „na wyposażeniu”, pozwala się od nich uwolnić.

Warto pamiętać, że stereotypy są „wdrukowane” w umysł każdego z nas. Uczymy się ich tak wcześnie w toku wychowania, że na stałe zakorzeniają się w naszym umyśle.

Co gorsza, nasz umysł ma tendencję, aby stosować je jako wygodne i szybkie narzędzie oceniania innych. Rykoszetem stereotypy uderzają w nas samych. Gdy w głowie pojawi się stereotypowa treść dotycząca naszej własnej grupy, automatycznie zaczynamy się zachowywać w taki sposób, jak wskazuje stereotyp, a więc potwierdzamy go. Starajmy się więc uważnie obserwować nasz umysł, by korygować nadmiernie ogólne i wobec tego często błędne stereotypowe opinie. To wymaga wysiłku poznawczego, ale może przynieść duże korzyści.

[1] Wojciszke B., Procesy oceniania ludzi, Wydawnictwo Nakom, Poznań 1991, s. 180.

[2] Wojciszke B., Sprawczość i wspólnotowość. Podstawowe wymiary spostrzegania społecznego, Wydawnictwo GWP, Gdańsk 2010.

[3] Fiske S. T., Cuddy A. J., Glick P., & Xu J. A model of (often mixed) stereotype content: Competence and warmth respectively follow from perceived status and competition. Social cognition, Routledge 2002, s. 171-222.

[4] Kahneman D., Pułapki myślenia. O myśleniu szybkim i wolnym, przeł. P. Szymczak, Media Rodzina, Poznań 2012.

Źródło artykułu: https://kulczykfoundation.org.pl/edukacja/baza-wiedzy/Stereotypy_Minipodrecznik_Swiadomego_Uzytkownika, dostęp 13.09.2022

Muzeum Historii
Żydów Polskich
POLIN

ul. Anielewicza 6 T +48 22 471 03 00
00-157 Warszawa @ polin@polin.pl

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

POLIN Żydowskie
Dziedzictwo
Kulturowe